

# اصول علمیه

جایگاه و مجاری - شروط

صادق طه‌وری (نوروزی)

|                     |                                                           |
|---------------------|-----------------------------------------------------------|
| سرشناسه             | : طه‌وری، صادق، ۱۳۴۴                                      |
| عنوان و نام پدیدآور | : اصول عملیه: (جایگاه و مجاری-شروط)/صادق طه‌وری(نوروزی).  |
| مشخصات نشر          | : قم: سپهر آذین، ۱۳۹۸.                                    |
| مشخصات ظاهری        | : ۲۱۲ص.                                                   |
| شابک                | : ۹۷۸۶۰۰۶۹۲۰۴۰۵                                           |
| وضعیت               | : فیفا                                                    |
| فهرست نویسی         |                                                           |
| یادداشت             | : کتابنامه: ص. ۲۰۹-۲۱۲؛ همچنین به صورت زیرنویس            |
| موضوع               | : اصول فقه                                                |
| موضوع               | : Islamic law – Interpretation and construction           |
| موضوع               | : اصول فقه شیعه                                           |
| موضوع               | : Islamic law, Shiites — Interpretation and construction* |
| رده‌بندی کنگره      | : Bp۱۵۵                                                   |
| رده‌بندی دیویی      | : ۲۹۷/۳۱                                                  |
| شماره کتابشناسی     | : ۵۹۳۱۴۶۲                                                 |
| ملی                 |                                                           |

#### اصول عملیه

|           |                           |
|-----------|---------------------------|
| مؤلف:     | .....صادق طه‌وری (نوروزی) |
| ناشر:     | .....سپهر آذین            |
| نوبت چاپ: | .....اول - پاییز ۱۳۹۸     |
| شمارگان:  | .....۱۰۰۰ نسخه            |
| قیمت:     | .....۶۵۰۰۰ تومان          |
| شابک:     | .....۹-۷۸-۶۰۶-۹۲۰-۴۰۵     |

## فهرست مطالب

### ۱. (بخش اول: جایگاه و مجاری اصول عملیه) مباحث مقدماتی..... ۱۱

۱-۱ تعریف اصول عملیه..... ۱۳

۱-۲ اقسام اصول عملیه..... ۲۱

۱-۳ جایگاه اصول عملیه..... ۲۱

۱-۳-۱ فرق بین اصول عملیه و قاعده فقهیه..... ۲۲

۱-۳-۲ فرق بین اصول عملیه و امارات..... ۲۶

۱-۴ مجاری اصول عملیه..... ۳۶

۱-۴-۱ عدم استلزام مخالفت قطعی..... ۳۶

۱-۴-۲ عدم استلزام مخالفت التزامیه..... ۳۷

۱-۴-۳ داشتن اثر فقهی عملی..... ۴۳

۱-۴-۴ عدم حجیت مثبتات اصول عملیه..... ۴۵

۱-۴-۵ تجزّی در اصول عملیه..... ۴۸

۱-۴-۶ جمع بین حکم واقعی و اصول عملیه..... ۵۳

۱-۴-۷ جایگزینی اصول عملیه..... ۵۸

۱-۴-۸ اجزاء در اصول عملیه الف - اصالة الطهارة و اصالة الخلق..... ۵۹

### ۲. (بخش اول: جایگاه و مجاری اصول عملیه) تبیین مجاری اصول عملیه..... ۶۵

۲-۱-۱ تعارض دو برائت..... ۶۹

۲-۱-۲ استصحاب برائت..... ۷۰

۲-۲ مجرای احتیاط..... ۷۳

۳-۲ مجرای تخییر..... ۷۳

- ۴-۲ مجرای استصحاب ..... ۷۳
- ۴-۱-۲ جایگزینی استصحاب ..... ۷۴
- ۴-۲-۲ تعارض دو استصحاب ..... ۷۶
- ۲-۵ نسبتها ..... ۷۸
- ۲-۵-۱ نسبت استصحاب با دیگر اصول عملیه ..... ۷۸
- ۲-۵-۲ نسبت استصحاب با امارات ..... ۸۲
- ۲-۵-۳ نسبت استصحاب با قاعده فراغ و تجاوز و أصالة الصحة ..... ۸۴
- ۲-۵-۴ نسبت استصحاب با قرعه ..... ۸۵
۳. (بخش دوم: شروط اصول عملیه) مباحث مقدماتی ..... ۸۹
- ۳-۱ مقدمه ..... ۹۱
- ۲-۳ فحص در اصول عملیه و عام و خاص و مطلق و مقید و خبر واحد ..... ۹۳
- ۳-۳ فرق فحص در علم اجمالی و شبهه بدویه ..... ۹۵
- ۳-۴ جایگاه فحص در امارات ..... ۹۶
۴. (بخش دوم: شروط اصول عملیه) فحص در برائت ..... ۹۷
- ۴-۱ قاعده اولی در فحص ..... ۹۹
- ۴-۲ حکم فحص در شبهه حکمیه ..... ۱۰۰
- ۴-۲-۱ تحلیل برائت ..... ۱۰۰
- ۴-۲-۲ اجماع ..... ۱۰۲
- ۴-۲-۳ آیات قرآنی ..... ۱۰۳
- ۴-۲-۴ روایات ..... ۱۰۵
- ۴-۲-۵ ادله غیر نقلی ..... ۱۱۳
- ۴-۳ حکم فحص در شبهه موضوعیه ..... ۱۳۶

- ۱-۳-۴ ادله عدم وجوب فحص در شبهات موضوعیه مطلقاً..... ۱۲۶
- ۲-۳-۴ ادله وجوب فحص در شبهات موضوعیه مطلقاً..... ۱۲۸
- ۳-۳-۴ تفصیل ادله وجوب فحص در شبهات موضوعیه..... ۱۳۲
- ۴-۳-۴ شک در ابتلاء..... ۱۳۲
- ۴-۴ مقدار فحص..... ۱۳۷
- ۱-۴-۴ تقلید در فحص (اجتهاد متوسط)..... ۱۴۰
- ۵-۴ تطبیقات فقهی فحص..... ۱۴۳
- ۱-۵-۴ مقدمه..... ۱۴۳
- ۲-۵-۴ امر مولى یا حصار علماء بلد..... ۱۴۳
- ۳-۵-۴ تحقیق در عدالت راوی..... ۱۴۳
- ۴-۵-۴ نصاب زکات..... ۱۴۴
- ۴-۵-۵ خمس..... ۱۵۲
- ۶-۵-۴ استطاعت در حج..... ۱۵۴
- ۷-۵-۴ شک در مسافت شرعی..... ۱۵۵
۵. (بخش دوم: شروط اصول عملیه) فحص در احتیاط..... ۱۵۷
- ۱-۵ مقدمه..... ۱۵۹
- ۲-۵ موضوع احتیاط..... ۱۶۰
- ۳-۵ تحلیل احتیاط..... ۱۶۰
- ۴-۵ دایره حسن احتیاط..... ۱۶۰
۶. (بخش دوم: شروط اصول عملیه) فحص در تخییر..... ۱۶۳
- ۱-۶ تخییر در دوران بین محذورین..... ۱۶۵
- ۲-۶ تخییر در روایات..... ۱۶۶

۷. (بخش دوم: شروط اصول علمیه) فحص در استصحاب..... ۱۶۹

۱-۷ اصالة الطهارة و استصحاب ترخيصي..... ۱۷۱

۸. (بخش دوم: شروط اصول علمیه) خاتمه..... ۱۷۳

۸-۱ موارد استثناء از وجوب فحص..... ۱۷۵

۸-۱-۱ غفلت مکلف از احتمال تکلیف..... ۱۷۵

۸-۱-۲ غفلت مکلف در آخر وقت واجب موسّع..... ۱۷۶

۸-۱-۳ عدم امکان فحص در واجب مضیق..... ۱۷۶

۸-۲ ترک فحص..... ۱۸۰

۸-۲-۲ صحت صلاة تداميا یا إختافا در موضع قصر یا جهرا..... ۱۸۴

۸-۳ اقتضائات فحص..... ۱۹۹

۸-۴ شروط دیگر اصول علمیه..... ۲۰۳

## مقدمه

اصول فقه، دانشی است که روش استفاده از منابع فقهی را در فقه اسلامی دربردارد و یا راه برون رفت عملی در صورت فقدان منبع معتبر را می نماید. و بنا به تحقیق از صدر اسلام کم و بیش قواعد آن مورد استفاده قرار می گرفته است.

اصول فقه علمی اسلامی است که در آن قواعد استنباط احکام شرعی مورد بحث قرار می گیرد و نسبت آن به فقه مانند نسبت منطق به فلسفه است. و شاید در ملل دیگر نتوان نسخه کاملی شبه آن پیدا کرد. گرچه به صورت بسیار ضعیفتر مباحث زبانشناسی غربی و یا مسائل هرمنوتیک شافعی‌های با آن دارد.

اصول فقه، علمی است که در آن قواعدی بحث می شود که نتیجه آن‌ها در استنباط حکم شرعی مورد استفاده مجتهد قرار می گیرد. و اگرهم نتواند در جهت استنباط مفید واقع شود وظیفه عملی وی را مشخص می کند.

از این رو علم اصول فقه نسبت به علم فقه علمی بزرگتری است که فقیه به وسیله آن می تواند احکام شرعی فرعی را از منابع آن‌ها یعنی کتاب، سنت، اجماع و عقل استنباط کند. و یا وظیفه عملی را مشخص کند. و به همین لحاظ می توان گفت: علم اصول در حقیقت «علم دستور استنباط» است. مانند علم منطق یک علم «دستوری» است و روش صحیح استنباط از ادله عقلی را می آموزد. از این رو می توان گفت اصول عملیه به «فر» نزدیکتر است، چرا که راه برون رفت از تحیر عملی را نشان می دهد.

معمولاً استنباط هر حکم شرعی اعم از تکلیفی و وضعی از منابع چهارگانه فقه، نیازمند یک یا چند مسأله و قاعده اصولی است.

بخشی مهم و اساسی از مباحث علم اصول مربوط به اصول عملیه می باشد که راه برون رفت عملی از تحقیر را نمایان می سازد زمانی که نتوان حکم مسئله مورد نظر از منابع و ادله به دست آورد.

کتاب حاضر در صدد بیان جایگاه و رتبه اصول عملیه و شرایط اجرای آن می باشد، که بخش عمده ی آن بر طلاب محترم درس خارج اصول در یک سال و اندی القاء شده است.

در آخر، این کتاب را اگر ارزشی را حائز باشد تقدیم حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام سبط اکبر ختمی مرتبت محمد مصطفی (ص) می نمایم.

لازم به ذکر است که مطالب این کتاب در دو بخش تدوین شده است، بخش اول: جایگاه و مجاری اصول عملیه، بخش دوم: شروط جریان اصول عملیه

به امید قبول و عنایت حضرتش

صادق طه‌وری (نوروزی)